

Король М. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Шляхта К. В.

*студентка факультету міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Korol M. M.

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of International Economic Relations
of Uzhgorod National University*

Shliakhta K. V.

*Student of the Department of International Economic Relations
of Uzhgorod National University*

ІННОВАЦІЙНИЙ СКЛАДНИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НІМЕЧЧИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню впливу інноваційної діяльності на економічний розвиток Німеччини в умовах глобальної конкуренції.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, економічний розвиток, інтенсифікація інновацій, конкурентоспроможність.

Вступ та постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин Німеччина відіграє провідну роль як одна з найбільш розвинених країн Європи та світу та входить до «Великої сімки» найпотужніших й найвпливовіших в економічному плані держав. За розміром ВВП у 2017 р. ФРН посідає четверте місце у світі (після США, Китаю та Японії), її частка у світовому валовому продукті становить 4,6% [1, с. 58]. Виходячи з успішності Німеччини на світовому ринку, виникла потреба в дослідженні причин та передумов високого ступеня розвитку ФРН.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження інноваційного складника економіки Німеччини зробили такі вітчизняні вчені, як З. Пічкурова, В. Гутнік, Р. Клапхам, М. Орт, М. Павлов, М. Пугачова, О. Сидорова, Г. Сокольніков, К. Фліссак, Ю. Хромушина, Й. Яннінг та ін.

Метою дослідження є визначення ролі та значення інноваційної компоненти економічного розвитку Німеччини в сучасних умовах шляхом дослідження стану інноваційної сфери та виявлення основних перспектив і напрямів її розвитку для підвищення конкурентоспроможності економіки країни.

Результати дослідження. Економіка Німеччини є однією з найбільш сильних у світі та займає четверте місце. Головним чином, такий рівень розвитку забезпечується високою часткою експортних операцій. На території Німеччини розташовані одні з найбільших транснаціональних корпорацій світу, проте вагому роль відіграють малі та середні підприємства. На рис. 1 зображено динаміку зростання економіки Німеччини за останні 10 років. ВУ середньому щороку ВВП ФРН зростав на 1,5–2,5%, винятком став 2009 р., тобто рік після світової фінансової кризи, однак із 2010 р. почалося стрімке зростання німецької економіки.

Як одну з передумов таких показників експерти називають високу якість виробленої продукції. Зокрема, це стосується німецьких ноу-хау в галузі машинобудування, хімічних продуктів та автомобілів.

Ключову роль також відіграли малі та середні підприємства, багато з яких є справді світовими лідерами у своїх галузях, так званими «прихованими чемпіонами». На рис. 1 зображено ВВП Німеччини за 2007–2017 роки.

Варто взяти до уваги, що за підсумками 2017 р. скоротився профіцит зовнішньої торгівлі ФРН, він становив 244,9 млрд. євро проти 248,9 млрд. євро в попередньому році [3]. Основою зовнішньоекономічної політики ФРН є розвиток економічних зв'язків з її головними зовнішньоекономічними партнерами: країнами ЄС, США та Японією. Велика увага приділяється розширенню присутності німецьких фірм на ринках країн Південно-Східної Азії, Латинської Америки, півдня Африканського континенту, Східної та Центральної Європи. Першорядного значення надають зміцненню ЄС, у якому Німеччина посідає ключове місце й є локомотивом західноєвропейської інтеграції.

Найважливішими торговими партнерами є країни Європейського Союзу, у 2017 р. зовнішня торгівля з якими становила більше 57%. Частка зовнішньої торгівлі з країнами, які не є членами ЄС, перевищила 10%. Загалом торгівля з країнами Європи становить близько 2/3 від загального обсягу. Частка Азії у зовнішньоторговельному обороті невинно збільшується становить близько 19%. Далі йдуть Північна Америка (8%), Південна та Центральна Америка, країни Карибського басейну (2%), Африка (2%), Австралія та Океанія (менше 1%). За даними Федерального агентства статистики, Китай посідає перше місце як найважливіший торговий партнер Німеччини. У 2017 р. імпорт товарів та послуг із Китаю становив 100,5 млрд. євро, а німецькі підприємства експортували до Китаю товарів та послуг на 86,2 млрд. євро. Нідерланди є найважливішим партнером усередині ЄС. Загальна сума експортних та імпортних операцій у 2017 р. становила 177,3 млрд. євро. Зовнішня торгівля зі Сполученими Штатами Америки становила 172,6 млрд. євро, а Франція у цьому рейтингу зайняла четверте місце. США імпортували німецьких товарів та послуг на суму 111,5 млрд. євро, Франція – на 105,2 млрд. [4]. На рис. 2 зображено рейтинг

найбільш важливих торговельних партнерів Німеччини за обсягами імпорту в 2017 р.

Протягом останніх десятиліть Федеративна Республіка Німеччина позиціонує себе як країна з високими показниками інноваційності, чому здебільшого сприяють заходи в межах реалізації основних засад її державної політики у сфері інноваційної діяльності. Економіка Німеччини формується з чотирьох сильних та високорозвинених галузей промисловості; серцевину буде середній клас. Економічна спроможність Німеччини ґрунтується передусім на управлінських кадрах та на інноваційному складнику. Автомобілебудування виступає так званою «парадною» галуззю бренду Made in Germany, у якій зайнято близько 775 тис. працівників [6].

Разом із шістьма сильними марками (Volkswagen, BMW, Daimler, Audi, Porsche та Opel) автомобілебудування належить до локомотивів глобальної транспортної галузі. Німецька економіка все більше інвестує у дослідження та розвиток [7]. У 2016 р. видатки на інновації на німецьких підприємствах зросли на 2%, до 158,8 млрд. євро. У промисловості вони зросли на 1,5%. У 2017 р. приріст становив 1,1%, або 160,5 млрд. євро. Прогнозується зростання у 2018 р. на 5,9%, і планується здійснити інвестиції в інновації на 170 млрд. євро [8].

Основним елементом програми є заохочення дослідницьких малих і середніх підприємств через податкові поступки на загальну суму близько 750 млн. євро на рік. Окрім того, щонайменше 200 млн. євро щороку виділятиметься на три дослідницькі програми. Також заплановано створення нового фонду підтримки інноваційних підприємств обсягом 300 млн. євро.

Як видно з табл. 1, на інновації у 2016 р. було виділено 158,8 млрд. євро, що на 2% більше, ніж у попередньому році. У 2017 р. витрати на інновації становили 160,5 млрд. євро, приріст – 1,1%. На 2018 р. заплановано витратити на інновації 170 млрд. євро, що майже на 6% перевищує витрати попереднього року.

У 2016 р. було виділено 158,8 млрд. євро на інновації, а в 2017 р. цей показник підвищився до 160,5 млрд. євро. У 2018 р. планується витратити 170 млрд. євро, що майже на 6% перевищує показники попереднього року.

Нові можливості для економічного розвитку ФРН слід шукати в підтримці та стимулюванні інноваційної діяльності, яка здатна вивести країну на новий рівень технологічного розвитку, що дасть змогу посилити конкурентні переваги та підвищити попит на її продукцію на світо-

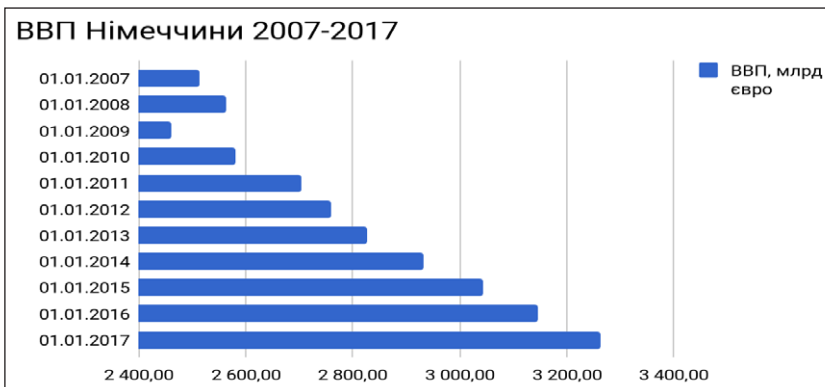

Рис. 1. ВВП Німеччини, 2007–2017 рр.

Джерело: складено за [2]

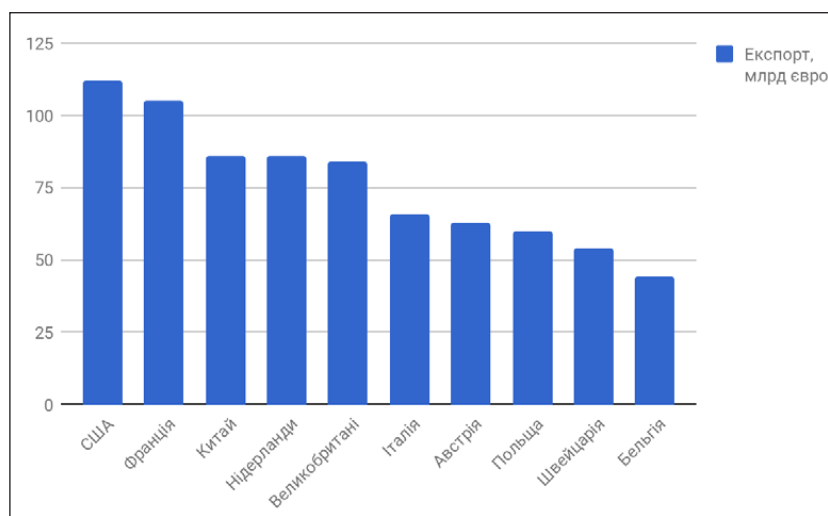

Рис. 2. Найважливіші експортні партнери Німеччини в 2017 р.

Джерело: складено за [5]

вому ринку. Найбільше коштів вливається у такі галузі, як машинобудування, металообробка та обробка штучних матеріалів. У галузі автомобілебудування дані показники зросли лише у провідних концернів галузі. Електроенергетика, хімічна та фармацевтична галузі мають сталі показники інвестицій в інноваційний розвиток. На споживчі товари та продукцію інших матеріалообробних галузей у 2016 р. було виділено менше коштів, ніж у попередньому. Домінуючою галуззю з погляду інвестицій в інновації залишається автомобілебудування з показником 52,4 млрд. євро за 2016 р. (рис. 3).

Найбільше інвестицій вливають в інновації таких галузей, як автомобілебудування, електроенергетика, машинобудування, хімічна та фармацевтична галузі.

Те, що сьогодні Німеччина утримує на світовій арені позиції потужного експортера, пояснюється насамперед тим, що країна не здійснювала переорієнтацію на сферу послуг та фінансовий сектор, а продовжила робити основ-

Таблиця 1

Витрати на інновації у 2016–2017 р., прогноз на 2018 р.

	2016	2017	2018*
Витрати на інновації	158,8 млрд. євро	160,5 млрд. євро	170 млрд. євро
Приріст до попереднього року	2%	1,10%	5,90%

*Прогнозовані дані

Джерело: розроблено за [9]

Рис. 3. Інвестиції в інновації за галузями, 2016 р.

Джерело: складено за [9]

ний акцент на реальну економіку, засновану на промисловому виробництві, у якому вона має значні переваги й яке спирається на інновації.

Найбільш інтенсифікованими в плані інновацій є електроенергетика (17,7%), автомобілебудування (16,2%), хімічна та фармацевтична галузі (12,9%), а також машинобудування (10,2%).

У сфері послуг за 2016 р. у середньому зростання становило 3,9%. Найбільше коштів вкладається в інновації у сфері фінансових послуг, оптової торгівлі та транспортні послуги. Такі галузі, як консультування, реклама, інформація та комунікації, ледь підвищили свої показники: порівняно з 2015 р. зростання становило 0,6%, однак цей показник планується у 2018 р. підвищити на 8,5%.

Великі підприємства підвищили свої інвестиції в інновації у 2016 р. на 2,1%, обігнавши малі та середні підприємства, де показник зростання дещо нижчий – +1,6%. Інтенсифікація інновацій в обидвох групах не зазнала суттєвих змін.

Частка підприємств, що активно впроваджують інновації, майже не змінилася з 2015 р. і становила в 2016 р. 43,3%. Частка підприємств, які в рамках інновацій проводять дослідження та розвиток, знизилася з 20% до 17,4%. Зросла частка підприємств, що впроваджують інновації в продукцію та процеси, з 35,2% до 36,1%.

Станом на кінець 2017 р. загальна кількість підприємств на території Німеччини становить 293,9 тис. Найбільша кількість із них виділяє кошти на інновації (106,2 тис.), також високою є частка підприємств, що фінансують новинки продукції (78 тис.) та інновації у процесах виробництва (65,2 тис.) [9].

Найбільша кількість підприємств сконцентрована в автомобілебудівній галузі. Трійку лідерів становлять усесвітньо відомі концерни Volkswagen, Daimler та BMW. Лідер рейтингу в 2016 р. заробив 217,3 млрд. євро. У перших трьох кварталах 2017 р. цей показник виріс на 6,8% порівняно з 2016 р. У 2017 р. на підприємстві було зайнято 610 081 особа. Daimler заробив у 2016 р. 153,3 млрд. євро, а в 2017 р. зростання становило 7,6%. На підприємстві працює 292 121 особа. BMW замикає трійку лідерів з оборотом 94,2%. У 2017 р. зростання становило 5%, а чисельність працівників сягнула 129 545 осіб.

Також до 15 найбільших підприємств належать торгові мережі, наприклад Lidl Stiftung, Edeka Zentrale, Rewe Group (табл. 2) [10].

У табл. 2 наведено рейтинг найбільших підприємств на території Німеччини, які мали найбільший торговий оборот у 2016 та 2017 рр.

Таблиця 2

Найбільші підприємства Німеччини

№	Назва підприємства	Оборот, млрд. євро	
		2016	2017
Рік			
1	Volkswagen	201,628	230,68
2	Daimler	142,016	164,33
3	Allianz	102,393	108,65
4	BMW	87,254	98,69
5	Siemens	74,089	83,05
6	Robert Bosch GmbH	67,736	80,87
7	Deutsche Telekom	67,732	80,83
8	Uniper	62,348	72,24
9	Münchener Rück	57,566	62,24
10	Deutsche Post	55,152	60,44

Джерело: розроблено на основі [10; 11]

Сприятливий інноваційний клімат у Німеччині пов'язаний також із досконалою законодавчою базою, яка детально регламентує діяльність усіх ланок інноваційної сфери – від навчальних закладів до інноваційних підприємств, та наявністю спрощеної системи реєстрації винаходів, що підтримує патентну активність у країні на високому рівні.

Станом на 2017 р. за останні шість років Німеччина піднялася в рейтингу найбільш інноваційних країн світу з 12-ї позиції на дев'яту. Найбільш інноваційна країна світу – Швейцарія [12].

Висновки. Таким чином, одним із визначальних факторів інноваційного розвитку Німеччини, як і будь-якої іншої країни, є інвестиційний чинник, ефективний вплив якого підтверджується окупністю інвестицій, спрямо-

ваних на підтримку інноваційного потенціалу країни. Характерними рисами інноваційної сфери Німеччини є високий рівень інвестиційної підтримки, розгалуженість джерел фінансування та значні обсяги інвестиційних ресурсів, серед яких не останнє місце займають іноземні інвестиції. Високий науково-технічний потенціал

Німеччини, розвинута інфраструктура, кваліфікований персонал, визнаний рівень німецьких учених, інженерів, а найголовніше – інвестиційна привабливість держави завдяки цілеспрямованій економічній політиці німецького уряду перетворюють країну на головний об'єкт іноземних інвестицій в інноваційні проекти.

Список використаних джерел:

1. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В. Економіка зарубіжних країн. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 292 с.
2. Größte Volkswirtschaften: Länder mit dem größten BIP im Jahr 2017 (in Milliarden US-Dollar) / Das Statistik-Portal. 2017. URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/157841/umfrage/ranking-der-20-laender-mit-dem-groessten-bruttoinlandsprodukt/>.
3. Магазова А. Німецький експорт несподівано стрімко зріс. Deutsche Welle. 2018. URL: <http://www.dw.com/uk/німецький-експорт-у-2017-році-встановив-новий-історичний-рекорд/a-42499360>.
4. Das sind Deutschlands wichtigste Handelspartner / Spiegel Online. 2018. URL: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/china-bleibt-deutschlands-handelspartner-nummer-eins-a-1194611.html>.
5. Die größten Handelspartner Deutschlands / Statistisches Bundesamt. 2018. URL: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/Aussenhandel/Tabellen/RangfolgeHandelspartner.pdf?__blob=publicationFile.
6. Wohin fließt das Geld? / EU Budget. 2014. URL: http://ec.europa.eu/budget/mycountry/DE/index_de.cfm.
7. Deutsche Wirtschaft – Investitionen in Innovationen / ZDF. 2017. URL: <https://www.zdf.de/nachrichten/heute/deutsche-wirtschaft-innovationen-in-innovationen-100.html>.
8. Прокопчук Д. Німеччина планує витратити сотні мільйонів євро на інновації. Deutsche Welle. 2017. URL: <http://www.dw.com/uk/%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%83%D1%94-%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%BC%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%B9%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97/a-38464243>.
9. Dr. Christian Rammer. INNOVATIONEN IN DER DEUTSCHEN WIRTSCHAFT. Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung GmbH (ZEW). 2017. URL: http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/mip/17/mip_2017.pdf.
10. Größte Unternehmen in Deutschland / Europas erstes Finanzportal. 2017. URL: <https://www.boerse.de/wissen/groesste-unternehmen-deutschland>.
11. Die 10 größten Unternehmen Deutschlands / GeVestor Financial Publishing Group. 2018. URL: <https://www.gevestor.de/details/die-10-groessten-unternehmen-deutschlands-753239.html>.
12. The Global Innovation Index 2017 Innovation Feeding the World / Soumitra Dutta, Bruno Lanvin, Sacha Wunsch-Vincent; Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization (WIPO). 2018. URL: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf.

ИННОВАЦИОННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ГЕРМАНИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ КОНКУРЕНЦИИ

Аннотация. Статья посвящена исследованию влияния инновационной деятельности на экономическое развитие Германии в условиях глобальной конкуренции.

Ключевые слова: инновационность, инновационная деятельность, экономическое развитие, интенсификация инноваций, глобальная конкуренция, конкурентоспособность.

INNOVATIVE COMPONENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF GERMANY IN GLOBAL COMPETITION CONDITIONS

Summary. This article is an attempt to research the positive impact of the innovative activity on the economic growth of Germany in the global competition.

Key words: innovativeness, innovative activity, economic growth, innovations intensification, competitiveness.